

Elvyra Vodzinskienė

LIETUVIŲ POEZIJA ANGLŲ KALBA

Toli už jūrų marių begyvendamas SNO bibliotekos rūpesčiais, Levas Vladimirovas nepamiršta ir senosios Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos, praturtindamas jos fondus vis naujais užsienietiškais leidiniais. Be kitų vertingų knygų, jo dėka buvo gauti Franko Jakšto lietuvių poezijos vertimai į anglų kalbą.

Tai plataus diapazono, įvairių laikotarpių ir kūrybinių braižų, skirtingų lyrinių nuotaikų rinkinys, aprėpiąs tiek lietuvių klasiko Maironio, J. Mačio-Kėkšto, J. Janonio eiles, tiek šių dienų poetų Just. Marcinkevičiaus, E. Mieželaičio poemų ištraukas, A. Mikutos, J. Vaičiūnaitės ir Vyt. Bložės šviesaus skambesio lyrinius eilėraščius.

Sunku pasakyti, kodėl F. Jakštas ėmėsi versti tuos, o ne kitus poetus. Gerai mokėdamas lietuvių kalbą ir daromas didelę atranką, vertėjas išsirikto eilėraščius, artimesnius savo dvasia bei idėja jo paties kūrybinei individualybei. Jo pasirinkimą, matyt, apsprendė ne koks nors stilius ar mokykla, o pasikartojanti būdinga nuotaika — lyrinė, veržli, nuoširdi, romantiška, tačiau ne retorinė, pompastiška.

F. Jakštui, išaugusiam svečioje aplinkoje, atrodo, nebuvo svetimi gilūs lūžiai lietuvių tautos visuomeninėje sąmonėje, jos poezijoje. Poetui, nema-

čiusiam savo tėvynės, rūpi giliau suvokti ne vien lietuviškos literatūros kilmę ir pirmąsias ištakas, bet ir pajauti nūdienės poezijos ritmą ir skambesį, „poezijos, kuri dygsta iš žemės ir širdies, kuri neskrajoja taip aukštai, kad jos negali išžiūrėti“ (A. Mikuta).

Švytinčiai vaiskia nuotaika dvelkia nakties liūčių nuplautas vasaros rytas A. Mikutos eilėraštyje „Lyrinis pokalbis su tabelininke“.

Klausyk, mergyt,
Vidurnakty linksmi nuližo. . .

O man, pravėrusiam duris į rytą,
Užlipdė linksmas oras lūpas ir ausis,
Į plaukus nuo stogų skambėdami

nukrito

Salti lašai ir žvirblių čirškesys.

F. Jakštas pasirenka dažniausiai urbanistinius vaizdus, kurių gausu paskutiniųjų metų lietuvių poezijoje. A. Mikutos „Šoferiai pradeda dieną“, „Miestų statytojai“, Vyt. Bložės „Eisiu basas per miestą“, J. Vaičiūnaitės „Saulėgražos“ — trapūs, gyvybingi, pilni saulės ir pieno „tavo ir ne tavo“ miesto eskizai, perpinti sugestyvia poetų nuotaika. Juk „paukščiai kaip varpai“, tik reikia žmogiškuos delnuos sušildyti:

Jie sučiulbo ant akmens frontono,
ant metalo,
Ir ištirpo gatvės — skubančios,
triuškmingos, gyvos. . .
(J. Vaičiūnaitė)

Poetą-vertėją jaudina amžina būties ir nebūties problema, gyvenimo ir mirties paslaptis, kurią galima užčiuopti eilėje pasirinktų J. Mačio-Kėkšto, J. Janonio eilėraščių. Romantikas (koks ir buvo F. Jakštas) pasakytų, kad jis visuomet jautė lemtinę gyvenimo pabaigą, kaip Lorka regėjo mirties — bendrakeleivės viziją. Bet poezija, kurią F. Jakštas mėgo ir vertė, vaizduodama mirtį, kalba apie gyvenimą:

Tai atsistokime pagerbt gyvų
paminklų,
pagerbti motinų, suradusių kapus,
kur ilsisi jų sūnūs,
ir neradusių —
jos turi teisę į galutinę pergalę,
jų sūnūs, jauni ir gražūs, dar
tebekovoja ir siekia pergalės.
(Just. Marcinkevičius)

TRANSLATIONS BY FRANK
YAKSTIS OF LITHUANIAN POETRY.
New York, Association of Lithuanian
Workers, 1968, 111 p.

Ir, gal būt, ne vien bendražmogiškos mintys, bet ir neabejotini visuotiniai pripažinti lietuvių poezijos pasiekimai patraukė lietuvių vertėjo dėmesį.

„Kas žemė? Kas ji be manęs?“ — suskamba F. Jakšto vertime Mieželaičio „Žmogaus“ išdidus balsas, nuaidintis ir eil. „Aš stoviu kaip tiltas tarp žemės ir saulės“, „Tu man tokia atro dai“.

Ak moterys,
atsimimiuose gyvenančios,
tiek daug atsimenančios
ir todėl
tiek daug atleidžiančios!

— girdime ramų Just. Marcinkevičiaus filosofinį balsą poemoje „Siena“.

Iš ankstyvesnės ikitarybinės lietuvių poezijos F. Jakštas išvertė Maironio „Jūratę ir Kastytį“, po kelis J. Mačio-Kėkšto ir J. Janonio eilėraščius. Taigi: nuo romantiškosios Maironio baladės iki revoliucinio poeto Juliaus Janonio, „tiesaus be galo, tragiško ir savo“ (Vl. Šimkus). Vienas stipriausių savo poetine įtaiga, atspindis autoriaus moralinį idealą ir beveik tiesiogiai susišaukia su F. Jakšto dvasiniais išgyvenimais, kur „valia ir ryžtas iškyla kaip pati stipriausia žmogiška galia“ (V. Kubilius), rinkinyje išverstas J. Janonio eilėraštis „Jis“:

Nemokėjo jis lenkti prieš didžiūnus galvos,
Nemokėjo jis niekint mažųjų,
Nemokėjo lyg nendrė pavėjui
linguot,
Bet, vėjui apstojus, ir vėl atsistot.

F. Jakštas verčia ir priešmirtinę J. Janonio elegiją „Ave, vita, moriturus te salutatus“, ramią ir šviesią, alsuojančią meile gyvenimui, ištikimybę savo principams, nepalaužiamu tikėjimu ateitimui, kur „milžinų darbai vaidinos“, bet, nesuspėjus jų atlikti, nusiėšami jie į „šaltą kapą“.

Demokratinei lietuvių poezijai vertime atstovauja Jonas Mačys-Kėkštas, „į kurio širdį tačiau ne vien jo asmens, bet ir jo tėvynės, ir visų vargdienių vargai it durtuvai įsismeigdavo“ (G. Petkevičaitė-Bitė). Nuoširdus lietuvių poeto skundas dėl veidmainystės jo meto visuomenėje, čia krinantis į juodą nevilgtį, čia vėl pražys-

tantis „tos meilės šventos, tos meilės ugninės“ žydrąja liepsna, rado atgarsį eilėraščio „Sunkioj valandoj“ vertėjo sieloje.

Nors ir negausiais poezijos posmais, poetui-vertėjui iš esmės pavyko pagauti lietuvių poezijos nuotaikas, jos subtilų žavesį ir perteikti jį anglų kalba. O juk versti poeziją nei dėkinga, nei pelninga, ypač ją versti sunku poetui, niekad nevaikščiojusiam taja žeme, kur

arkliai brenda į Nemuną
geria tekančią rūką,
geria ryto aušrą
plaukiančią Nemunu

(Vyt. Bložė)

Tokio likimo poetas ir buvo Frankas Jakštas, gimęs 1913 m. gruodžio 18 d. Niujorke, Bruklino Grinpointo rajone, lietuvių Marcelės ir Mykolo Jakštų šeimoje, gimęs tuo metu, kai savaitinio tėvų uždarbio užteko tik egzistavimui palaikyti. Tačiau vaiko gabumai ir nenumaldomas noras mokytis atvėrė jam mokyklos (Public School) duris. Beveik nemokėdamas angliškai (kadangi sunkus imigrantų tėvų gyvenimas nedavė galimybių geriau susipažinti su naujos šalies papročiais bei kalba), vis dėlto Frankas nesunkiai susidorojo su plačia mokymo programa, kiekviena proga savarankiškai sėmėsi žinių iš knygų.

Baigęs vidurinę mokyklą, F. Jakštas įstojo į aukštąją, kurią baigė su pagyrimu. Būtent tuo metu F. Jakštas labiau susidomėjo poezija, kalbomis, literatūriniais tyrinėjimais, dalyvavo įvairiuose socialiniuose ir kultūrinuose lietuviškų organizacijų renginiuose.

Įstojęs į Long Ailendo universitetą, F. Jakštas ėmėsi itin rimtų studijų, kiek tik leisdavo laikas ir sąlygos, rašydavo straipsnius lietuviškų periodinių leidinių angliškoms skiltims, redagavo amerikiečių lietuvių žurnalą „Balsas“ ir „Tiesos“ angliškąją dalį.

Kaip daugelis amerikiečių, F. Jakštas II pasaulinio karo metu tarnavo ketverius metus JAV Karinėse Oro pajėgose, o pasibaigus karui, toliau tęsė studijas, gilindamasis į kalbas, lite-

ratūrą. Tačiau, deja, jo gyvybė nutrūko pačiame dvasios brandume — 1967 m. rugsėjo 2 d., kai studijų ir ieškojimų metai jau buvo praeityje, o apmąstymų ir kūrybos laikas — pačiame klestėjime.